

Mr. sc. Marina Vinaj¹
Muzej Slavonije Osijek

KNJIŽNICA MUZEJA SLAVONIJE – STRUKOVNO NASLIJEĐE MARIJE MALBAŠE

Muzej Slavonije- danas najveći kompleksni muzej u Hrvatskoj, duge tradicije, s prošlošću u sebi, traje u osječkoj baroknoj Tvrđi više od jednoga stoljeća, nastojeći sačuvati kulturno naslijeđe Osijeka i Slavonije.

Muzej je ponajprije trebao sačuvati vlastito blag, kako ono arheološko, naslijeđeno od rimske Murse, o kojoj je već 1782. godine pisao Katančić², tako i ono prikupljano po privatnim zbirkama te nabavljano na europskim sajmovima. Godinama je naslijeđe osječke prošlosti završavalo u muzejima Pešte, uvjetovano tadanjim društveno-političkim prilikama.³

Dobivši prostoriju u Gradskoj vijećnici u lipnju 1877. godine i čuvara zbirke – kustosa Andriju Kodrića, profesora klasične filologije, Osijek je dobio svoj muzej...*lokalno osječki, on je privatn, tih i miran, te neće, neželi, a i nemože, zagrebačkom gosrostatu da škodi.....Istina je, Italijom se natjecati nemožemo bogatstvom predmeta, ali nitko nas nemože priječiti, da ne pokupimo i spasimo barem ono malo, što još nađemo od starina, svojemu rodu i domu*⁴

Svojemu rodu i domu, Muzej, više od stoljeća, obremenjen čestim selidbama, skućenim prostorom, financijskim problemima, nedostacima stručnih djelatnika, promjenama vlasti, ratovima koji su harali odnosivši i donosivši građu, uz ustrajno djelovanje, čuvara, muzealaca, kustosa, zaljubljenika u svoj posao, kojih je na sreću ovaj grad imao. Imena Vjekoslava Celestina, Josipa Bösendorfera, Danice Pinterović, Marije Malbaše u svakoj su zbirci Muzeja Slavonije, njezin začetak i ustroj.

I kako, ponekad, u struci koja je digitalizacijom građe, naprednom tehnikom i razradom pravila, odvojila čuvara-kustosa od njegove zbirke-učinivši ga tek pukim administrativcem, valja posegnuti za tekstom svoga pretходnika, koji je, počinjao i završavao predmetom, muzejskim predloškom, uklopljenim u priču, okruženjem kao najvažnijom referencom.

¹ Izlaganje se većim dijelom temelji na članku

² Katančić, M. P. *Disertatio de columna millitaria ad Eszekum....Eszeki : Typis Ioann. Mart. Diwalt, 1782.*

³ Bösendorfer, J. *Osječki predmeti u Magyar Nemzeti Muzeum // Zbornik Arheološkog kluba «Mursa». Osijek : Arheološki klub «Mursa», 1936., str.36*

⁴ Kodrić, A. *Nješto o osječkom Muzeju // Izvišće o Kr. Velikoj gimnaziji u Osijeku 1879/80., Osiek, 1880., str. 4-5*

Prvi kustosi⁵, osim brige o raznovrsnim zbiricama⁶, koje su već u samom početku profilirale Muzej Slobodnog i kraljevskog grada kao kompleksni, vodili su i kompletnu dokumentaciju- obradu građe u stručnom inventarnom i kataložnom smislu.

Celestin je tako od svog imenovanja za kustosa 1893. godine, redovito predavao latinski, grčki, hrvatski i njemački jezik⁷ na osječkoj gimnaziji, ali je u Muzeju uredno vodio muzejsku dokumentaciju....*tako da se kroz to razdoblje njegovog djelovanja može dokumentirano pratiti rad Muzeja u cjelini, pojedinih fondova, rast pojedinih zbirki i drugo. Sačuvana je sva službena dokumentacija koja se odnosi na Muzeja, između ostalog i evidencija o posuđenim knjigama i predmetima*⁸

Otkupljuje tako Celestin osječke kalendare tiskane u Pešti i Osijeku, poziva građanstvo da za Muzej prikuplja sitni tisak, plakate, razglednice, novine, etnografski materijal⁹, stvarajući temelje zavičajne zbirke osječkih tiskovina.... *Još imade mnogo raznih predmeta, za koje se sada misli, da su bez vrijednosti, pa ipak za koju godinu ne će se više naći ni jedan primjerak, a bio bi vrijedan, da se spremi...*¹⁰

Prvi od ratova koji je zadesio Muzej, ostavio je traga na njegovim zbiricama iseljenim i uskladištenim u podrumskim prostorijama i ogorčenje u zapisima čuvara, koji, bojeći se da ne sačuva povjereno mu blago, apelira na svijest i savjest sugrađana.

Pakirajući raritetnu knjižnu građu u jesen '91. prisjećala sam se Celestinovih riječi.

I poraće, nesklono Muzeju, tek je 1925. godine, zaključkom Gradskoga poglavarstva o potrebi obnove Muzeja, u kojem su izdvojeni : Arheološki odjel, Numizmatički i Knjižnica¹¹ počelo skrbiti o muzejskoj građi

Vrlo često Celestin ističe potrebu za nabavkom stručne literature, kako domaće, tako i strane. Nabavlja se, napose, arheološka literatura, koju koriste i domaći istraživači.

⁵ Nakon Andrije Kodrića, 1884. godine, na mjesto kustosa dolazi Ferdo Ž. Miler, kolega po struci, za čijeg se djelovanja Muzej preselio u prostorije Kr. velike realke. Miler 1893. godine odlazi u Zagreb gdje nastavlja karijeru književnika i kazališnog djelatnika

⁶ Već spomenuta Sedlakovičeva zbirka sadržavala je raznovrsnu građu, koja po muzeološkim odrednicama ulazi u različite zbirke - oružja, numizmata, knjižnu građu,

⁷ Izvještaj Kralj. Velike gimnazije u Osijeku 1893/94. Osijek, 1894., str. 21

⁸ Burić, V. Muzeološka koncepcija i struktura knjižnice Muzeja Slavonije u Osijeku (magistarski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Centar za studij bibliotekarstva, dokumentacije i informacijskih znanosti, 1980., str. 48

⁹ Celestin, V. Neue Zweige des städtischen Museum // Die Drau. Osijek 44/1908. 285, str. 5

¹⁰ Celestin, V. Muzej slob. kr. grada Osijeka // Mi. Osijek 1910., str. 196

¹¹ U knjižnici se nalaze stručne knjige arheološke, numizmatičke, časopisi (Glasnik, Vjesnik, Mittheilungen, Jahreshfte, Stara Hrvatska prosvjeta), historička djela manje vrijednosti, udžbenici koji su se nekoć rabili u ovdšnjim školama. ..svoga 1517 komada. Flod, I. Osječki muzej: nesretna historija jednog muzeja, koji bi mogao biti od velike koristi // Obzor. Zagreb 67/1926. 259, str. 5

Uz redovitu nabavu stručne literature, Muzej se bogati i vrijednim zbirka rarietne građe. Važno je spomenuti, u Celestinovo vrijeme otkupljenju, zbirku osječkog bibliofila Oskara Frimla Antunovića¹²

Velika pomoć Muzeju- njegovom čuvaru Celestinu, ali i kulturnom životu Osijeka, osnivanje je i djelovanje društva – Arheološkog Kluba «Mursa» 1933. godine.¹³

Uglednici grada¹⁴, zabrinuti za kulturu grada i nebrigu spram kulturne baštine, osnovali su društvo koje bi pod svoju zaštitu uzelo Muzej, pružajući mu pomoć u svakom pogledu, no inicijative je bilo i za rješavanje cjelokupnog pitanja kulturnog života grada.¹⁵

Odlaskom Celestina, koji je četrdeset godina uložio u Muzej te mu bio vjeran do smrti 1936 godine¹⁶, zaokruženo je vrijeme utemeljenja, borbe, prihvaćanja i priznanja djelatnosti koja će u desetljećima nakon Celestina, u sredini i vremenu ne uvijek sklonom, iznjedrili pojedince čijim ćemo se djelima neprestano vraćati.

U prvom i, nažalost do danas jedinom, Vodiču kroz Gradski muzej¹⁷, tadašnji direktor dr. Franjo Buntak¹⁸ daje sliku fonda i stanja zbirke osječkoga Muzeja, smještenog tada u devet prostorija na Mažuranićevu vijencu. Kompleksni Muzej ponudio je u svom stalnom postavu pregled zbirke od prapovijesti *do današnjeg dana*. Buntak ističe da se... *muzej kroz vrijeme od više od šezdeset godina sve više širio, razvijao i bogatio. Danas je on smješten u lijepim, iako svrsi potpuno ne odgovarajućim prostorijama, zbirke su njegove sistematski i pregledno uređene i pristupačne svakome. Te zbirke imaju naročito značenje i vrijednost za sam grad Osijek...*

Studirajući povijest umjetnosti i klasičnu arheologiju, Buntak je itekako imao smisla za muzejski rad, jednako cijeneći različite zbirke, držeći ih djelovima mozaika bogatog osječkog kulturnog naslijeđa.

Poput svoga prethodnika ističe potrebu za valjanom stručnom literaturom u Muzeju, kao i za vrijednom starom, napose zavičajnom knjigom, kao još jednom odrednicom muzejskoga poslanja. U njegovu Vodiču, opisan je i izložbom obuhvaćen i najvrjedniji dio osječkih tiskovina.¹⁹

¹² Matasović, J. Kup zbirke Oskara Frimla Antunovića // Narodna Starina. Zagreb 8/1929.18, str. 62-63

¹³ Osnivačka skupština Arheološkog kluba «Mursa» // Hrvatski list. Osijek 14/1933. 112, str. 3

¹⁴ među njima: Vjekoslav Celestin, dr. Josip Bösendorfer, Josip Leović, dr. Slavko Diklić, Miodrag Lazarević, ing. Radoslav Franjetić, Mihajlo Živić, Ante E. Brlić, Milan Blažeković, Josip Zorman, Ivan Roch, Jovan Gajković, Lujo Plein

¹⁵ Grubišić, A. Arheološki klub «Mursa»: zapisnici sjednica. Osijek: Muzej Slavonije 2005., str. XII, XV

¹⁶ Proslava 40-godišnjeg rada kustosa muzeja grada Osijeka // Vreme. Beograd 14/1934. 4522, str. 10

¹⁷ Buntak, F. Osječki gradski vodič. Osijek: Društvo prijatelja starina «Mursa», 1940.

¹⁸ Dr. Franjo Buntak imenovan je kustosom Muzeja 1936. godine, nakon smrti Vjekoslava Celestina

¹⁹ ... U Divaltovoj i Lehmannovoj tiskari valja naročito istaknuti jednu od prvih knjiga štampanih u staroj franjevačkoj tiskari u Osijeku (koja je radila od 1735 - 1774) pod naslovom «Sacer Mons Alverniae» iz 1748... Bunakt, F. Nav. dj. str. 30

Početak Drugog svjetskog rata, u lipnju 1941. godine dr. Buntak odlazi u Zagreb, a za čuvara osječkih muzejskih zbirki dolazi dr. Josip Bösendorfer, tada umirovljeni direktor osječke Realke. Još jedno jako stručno ime, ugledni povjesničar, dopisni član Akademije, koji se i ranije svojom aktivnošću u «Mursi» itekako zalagao za muzejsku stvar.

I budućnost Muzeja, kolikogod bremenita u vremenima koja slijede, imala je na čelu iskusnog

znanstvenika, koji je inicirao prikupljanje kulturno-povijesnog materijala, a napose knjižne građe za Muzej²⁰, spasivši tako golemo kulturno blago.

Za vrijeme II. svjetskog rata bio je evakuiran i prostor Muzeja, ali je praćenjem zbivanja na terenu, naročito dr. Bösendorfera, povučeno je u Muzej i spašeno mnogo obiteljskih knjižnica, arhivalija, rasformiranih knjižnica²¹

Shvativši tek s jeseni '91. Bösendorfera, u tada već ozbiljnim godinama, i dr. Danicu Pinterović, kako zajedno s osječkim srednjoškolcima sklanjaju u Muzej knjige i arhiv Klasične gimnazije: školske imenike, zapisnike, gimnazijsku zastavu, udžbenike.²²

Ne dopustiti da nestane dio naše prošlosti, jer s njom u zaborav odlazimo i mi.

Osnutkom KOMZ-e²³ i osječki je Muzej bio zadužen voditi brigu o napuštenim slavonskim dvorcima i evidentirati kulturno-povijesni materijal koji će biti dopremljena Muzej.²⁴

Količina građe koja je pristizala u Muzej, potakla je narodnu vlast da najstarijoj kulturnoj instituciji u gradu dodijeli zgradu bivšega Gradskog poglavarstva, u kojoj se, dijelom i danas nalazi.

Posebno obogativši knjižni fond- Muzej je došao do građe bivših ustanova i društva (Knjižnice Gradskog načelstva, Trgovačko-obrtničke komore), ali i do knjižnica vlastelinskih obitelji Prandau- Normann iz Valpova i Pejačević iz Našica.

Upravo je dr. Danica Pinterović dolaskom u Muzej počela stručnu obradu knjižnog fonda.²⁵

²⁰ Pohranjena je tako u muzejsku knjižnicu i vrijedna biblioteka osječkog odvjetnika dr. Hermanna Weissmanna, s preko 4000. primjeraka

²¹ Burić, V. Muzeološka koncepcija i struktura knjižnice Muzeja Slavonije u Osijeku (magistarski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Centar za studij bibliotekarstva, dokumentacije i informacijskih znanosti, 1980., str. 71

²² Krajem prosinca u zgradu Klasične gimnazije useljava njemačka gimnazija. Bösendorfer dio građe smješta u Muzej u veljači 1942.g.. U prosincu 1943. godine Muzej na pohranu dobiva i fond Državne ženske realne gimnazije i kompletan fond Klasične gimnazije. Dio građe nakon rata vraćen je Gimnaziji.

²³ Komisija za sakupljanje i zaštitu kulturnih spomenika i starina u Narodnoj Republici Hrvatskoj. Djelovala je tijekom 1945. i 1946. godine

²⁴ Pinterović, D. O razvoju osječkoga muzeja // Osječki zbornik 6. Osijek. Muzej Slavonije, 1958., str. 19

²⁵ Dr. Danica Pinterović radila je niz godina kao srednjoškolska profesorica, ali i kao knjižničarka u ženskoj realnoj gimnaziji. Tijekom rata često dobrovoljno sređuje muzejsku knjižnicu. Prelazi u Muzej 20. rujna 1943. godine.

Rezultat znatnog povećanja fonda muzejskih zbirki te useljenja u novu zgradu bilo je svečano otvorenje Državnog muzeja 17. studenog 1946. godine. Entuzijazam, znanje i sposobnost dvoje muzealaca- dr. Josipa Bösendorfera i dr. Danice Pinterović, uz pomoć brojnih osječkih zaljubljenika u prošlost i štovatelja baštine vratila je Osijeku Muzej, no ne samo zgradu s izložbenim vitrinama, već i naviku dolaženje na izložbe, razgovora o njima, zanimanje za arheološke lokalitete i etnografsku baštinu, mjesto čitanja i druženja s knjigom, kako onom starom – muzealnom, tako i s onom stručnom.

Osječki muzealci pokrenuli su prvo muzejsko glasilo- Osječki zbornik 1942. godine²⁶ i u njemu trajno zabilježili svoje poslanje.

Pedesete godine dvadesetoga stoljeća otvaraju nove stranice u povijesti Muzeja u Osijeku, ali i u muzejskoj djelatnosti, uopće. Povezivanje muzejske i konzervatorske struke rezultiralo je strukovnim udruženjima na nivou Hrvatske te stvaranjem podružnica na regionalnoj razini.

U osječkomu Muzeju intenzivira se izložbena i izdavačka djelatnost, ali pristiži i novi stručni djelatnici, specijalizirani za određena područja.²⁷

U knjižnicu Muzeja iz Ženske realne gimnazije, rasadišta osječkih muzealaca, dolazi 1951. godine profesorica Marija Malbaša. O knjižnici koju je preuzela piše:

Biblioteka Muzeja Slavonije u Osijeku prelazi okvir jedne priručne muzejske biblioteke i ona po svom karakteru predstavlja poseban odjel muzeja , kao što su posebni odjeli arheologije ili numizmatike.

Ova je biblioteka osnovana prije 75 godina kada je osnovan i muzej i s njime je zajedno rasla i razvijala se, te odražava sve razvojne faze muzeja i s njime čini jednu organsku cjelinu. Već sami osnivači uključili su u svoj sabirački rad i sakupljanje starih knjiga, te su pored literature potrebne za rad, sakupljali i nabavljali knjige iz 17, 18. i 19. stoljeća, na koja su nailazili na području grada Osijeka ili na području Slavonije. Time je izvršen ne samo bibliografski i konzervatorski rad, nego i rad historičara, jer se na tim knjigama može proučavati koji su kulturni utjecaji djelovali na ovom području i kakav je bio stupanj obrazovanosti onih generacija koje su te knjige nabavljali za svoje potrebe.... Svaki njezin odjel predstavlja jedan dio osječke ili slavonske prošlosti, pa prema tome spada u muzej gdje se čuvaju spomenici prošlosti.²⁸

²⁶ Osječki zbornik najstarija je stručna muzejska publikacija u Istočnoj hrvatskoj. Prvi broj predalo je javnosti 1942. godine Društvo prijatelja starina «Mursa» u zajednici s Državnim muzejom u Osijeku. Vinaš, M. Šest desetljeća Osječkog zbornika // Osječki zbornik 27. Osijek : Muzej Slavonije, 2004., str. 270

²⁷ Izložba *Sto godina osječkoga slikarstva (1850-1950)*, dvobroj 2-3 Osječkog zbornika , *Povijest namještaja, uz stručan katalog Danice Pinterović koja od 1949. godine postaje direktoricom Muzeja. Muzej dobiva nove djelatnike – grafičara Jovana Gojkovića, etnologinju Zdenku Lechner, povjesničara Emila Spajčića.*

²⁸ Malbaša, M. *Biblioteka osječkog muzeja // Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika Narodne Republike Hrvatske. Zagreb. 1/1952. 1, str. 10*

Čvrsto uporište u Muzeju, njezino rađanje iz baštine, kako one knjižne tako i neknjižne, svrstavajući je u jedan od odjela, knjižnicu Malbaša, baš poput svojih prethodnika, definira muzealnošću.

U svakoj muzejskoj biblioteci naći će se dvije vrste knjiga: one koje služe za stručni i naučni rad kao što su priručnici, građa i stručna literatura i one druge koje dospijevaju u muzeje iz različitog razloga a sa muzejskom strukom nemaju direktne veze. Ni ovu grupu knjiga muzealac neće smatrati balastom, iako neupućeni često na to tako gledaju, već će ih smatrati kulturno-historijskim materijalom koji će se čuvati kao i ostali kulturno-historijski materijal sa svoga terena²⁹

Ističući osnovno poslanje muzejske knjižnice- nabavku stručne literature te prikupljanje stare i rijetke knjižne građe, uz postojeće fondove, Malbaša je ustrojila jedinstveni tip znanstvene knjižnice.

1953. godine ona broji preko četrdeset tisuća primjeraka³⁰ smještenih u pet prostorija.

Raspored građe diktiraju prostorni uvjeti, ali raspored i ustroj knjižnice - po zbirka - može se pratiti i po policama spremišta i prema inventarnim knjigama³¹.

Kako je u prvim godinama Muzej rastao unutar svojih zbirki arheološke, numizmatičke i povijesne građe, s pratećom literaturom, iz kojih su i nastajali odjeli, zbirke su ostale temeljem muzejskog ustroja. Knjižnica, kao jedan od muzejskih odjela zadržala je postojeće cjeline. Cjelovite su tako već spomenuta knjižnica Weissmann,³² Knjižnica Normann-Prandau,³³ Gimnazijska knjižnica, Knjižnica Trgovačko-obrtničke komore, Radničkog obrazovnog društva³⁴

Poseban značaj, unutar muzejske knjižnice, Malbaša daje zavičajnim zbirka³⁵ u kojima se, može pratiti život jednog područja, njegovu povi-

²⁹ Malbaša, M. Problemi muzejskih biblioteka // Glasnik slavonskih muzeja. Osijek. 1967. 4, str. 9

³⁰ evidencije M. Malbaše od 31.12. 1953. godine

³¹ Iz 1943. godine sačuvan je «Imovnik knjiga: Hrvatski državni muzej:1943-1951 – završava s rednim brojem 1212. Prva knjiga inventara iz 1943. godine bilježi 5331 redni broj. Malbaša je upisivala građu u četiri inventarne knjige.

³² Weissmannova biblioteka sadrži dosta pravničke literature, nešto židovske, nekoliko leksikona, gotovo kompletna izdanja Jugoslavenske akademije, a što je od neprocjenjive vrijednosti za muzejski rad, mnoga djela sa područja historije, kulturne historije, povijesti umjetnosti. Imade i nešto beletristike, ali je to razmjerno mali postotak. Malbaša, M. Biblioteka osječkog muzeja // Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika Narodne Republike Hrvatske. Zagreb. 1/1952. 1, str. 12

³³ Stariji dio valpovačke biblioteke, koju je sakupio još grof. Prandau, uglavnom sadrži stare knjige, mnoge su i na latinskom jeziku, pa se vidi da je on bio bibliofil...Najstarije knjige su iz 16. stoljeća, na inkunabule nismo našli. Noviji dio bibliotekama mnogo časopisa njem., franc. I engleskih izašlih do 1914., zatim dosta publikacija sa lijepim reprodukcijama umjetničkih djela, te starije beletristike na njemačkom jeziku. Velik dio biblioteke zauzimaju djela čisto klasnog karaktera, tj. razni plemićki almanasi i kalendari, heraldika, povijest plemićkih i dinastičkih porodica i slično...Na svemu ovome se vidi opet pečat duha vlasnika, kao i odraz njegove društvene sredine..Malbaša, M. Nav. dj. str. 13

³⁴ Malbaša, M. Knjižnica Radničkog obrazovnog društva // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. Zagreb. 14/1968. 1-2, str. 109-114

³⁵ Zavičajnu zbirku pojedinog grada ili kraja, pored sačuvanih arhivalija, pokretnih i nepokretnih spomenika kulture, čini i bibliotekni materijal. Takove su zbirke osnova za svako proučavanje povijesti – svjedoče o prošlom, daju točan i veoma ilustrativan uvid u aktivnosti prethodnika- duhovne, organizacijske i materijalne, točan su dokument trajne djelatnosti, a

jest, prirodu, socijalno stanje, političku strukturu, umjetničko stvaralaštvo, znamenite građane, tradiciju, običaje.³⁶

Zbirku Essekianu – osječke tiskovine od početaka tiskarstva u Osijeku-Malbaša je marno popunjavala, izdvajajući građu iz ostalih fondova, obilazeći samostane, uglednije osječke³⁷ i slavonske obitelji, odlagališta staroga papira, osječke tavane. Rezultat dugogodišnjeg rada na zavičajnom fondu je i Osječka bibliografija.³⁸

Od četvrtog broja *Osječškoga zbornika* 1954. godine svojim se radovima javlja i Marija Malbaša. Upravo od ovog broja počinje objavljivati radove vezane uz povijest tiskarstva u Osijeku, tj. dijelove osječke bibliografije, koji će objediniti u već spomenutoj Osječkoj bibliografiji.³⁹ Redovito teme za Osječki zbornik, Malbaša pronalazila u građi koju obrađuje, bilo da se dotakla zavičajnog fonda, pišući o povijesti tiskarstva u Osijeku⁴⁰ ili bibliofilskih rariteta 16. stoljeća. Prilog o nadbiskupu Mihajlu Summi potakla je posveta zabilježena na dnu bakropisa na svili Johanna Eliasa Ridingera. Iznad posvete zapisane su teološko dogmatičke teze Filipa Radića koje držimo najstarijim tiskanim tekstom u Osijeku⁴¹ Bogata glazbena zbirka- većim dijelom u sklopu Knjižnice Normamm- Prandau potakla je Malbašu na promišljanje o glazbenom životu Osijeka.

Rad na stručnoj- priručnoj literaturi – potrebnoj, prije svega kustosima Muzeja, ali i svim zainteresiranim korisnicima, Malbaša je, unaprijedila uspostavivši međuknjižničnu razmjenu s brojnim kulturnim institucijama u zemlji i inozemstvu. *Materijal za komparaciju potreban je za svaki istraživački rad kako nama tako i drugima, a do takovoga materijala moguće je doći samo preko literature. Zato se i uvriježio običaj da se naučne publikacije*

svojom sakupljačkom osobitošću omogućuju prezentaciju sveg svog sakupljenog i dobro očuvanog fonda u budućnosti. Burić, V. Muzeološka koncepcija i struktura knjižnice Muzeja Slavonije u Osijeku (magistarski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Centar za studij bibliotekarstva, dokumentacije i informacijskih znanosti, 1980., str. 306

³⁶ Vuković-Motl, S. Zavičajna zbirka // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. Zagreb. 21/1975.1-4, str. 17-27

³⁷ Veliku zbirku osječkih tiskovina- knjiga, novina, plakata, pozivnica, i dr. Muzej je otkupio od Oskara Frimla Antunovića – Malbaša, M. Osječki bibliograf i bibliofil Oskar Friml Antunović // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. Zagreb. 18/1972. 19, str. 100-113; Matasović, J. Kup zbirke Oskara Friml-Antunovića // *Narodna starina*. Zagreb. 127/1933. 31, str.144

³⁸ Malbaša, M. Osječka bibliografija 1 i 2. Osijek: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti Centar za znanstveni rad, Osijek 1981., 1985.

³⁹ Popis radova Marije Malbaše u Osječkom zborniku : Stodvadesetpet godina štamparske djelatnosti u Osijeku (1748-1873). IV, 105-140; Stodvadesetpet godina štamparske djelatnosti u Osijeku (Nastavak). V, 209-232; Talijanski prijevod opisa sigetske katastrofe iz g. 1570. IV, 152-155; Mihajlo Summa u Osijeku. V, 151-158; Knjigoveštvo 16. stoljeća ilustrirano primjercima iz muzejske biblioteke u Osijeku. VI, 249-256; Izdavačka djelatnost u Osijeku od sredine 18. do početka 20. stoljeća. 3. dio VI, 257-301; Bibliografija osječkih izdanja u vremenu od godine 1901. do 1918. VII, 191-248; Bibliografija osječkih izdanja u vremenu od 1919. do 1940. godine. VIII, 279-350; Prof. Ivan Medved (im memoriam). IX-X, 287-288; Glazbeni život u Osijeku (Historijski prikaz). IX-X, 137-187; Izdavačka djelatnost u Osijeku u dvadeset poslijeratnih godina. XI, 301-351; Izdavačka djelatnost u Osijeku od 1967. do 1971. godine. XIII, 303-373; Izdavačka djelatnost u Osijeku 1972. i 1973. godine. XIV-XV, 383-416; Stručno osoblje zaposleno od osnutka do danas. XVI, 351-363; Pregled sadržaja Osječškog zbornika od br. 1 do XV (1942-1975). XVI, 363-375; Popis rasprava, članaka i sitnih priloga po autorima. XVI, 375-383; Analiza i karakteristika tiskarsko-izdavačke djelatnosti u Osijeku. XVII, 209-223.

⁴⁰ Rezultat bavljenja ovom temom je i djelo Povijest tiskarstva u Slavoniji. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo. 1978

⁴¹ Malbaša, M. Osječka bibliografija 1 i 2. Osijek: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti centar za znanstveni rad Osijek, 1981., 1985.

zamjenjuju između zainteresiranih ustanova⁴² U Osječkom zborniku br. 5 objavila je Malbaša prvi puta popis ustanova s kojima je objavljena razmjena 1955-1957. U inozemstvo je Zbornik slan na adrese 93 ustanove, u 60 gradova, 20 država. Unutar država razmjenjivano je s 93 ustanove u 30 gradova. Najviše se slalo u Njemačku, Austriju, Italiju, Poljsku, a u zemlji u Beograd, Ljubljanu, Sarajevo, Skopje, Split, Zadar, Zagreb⁴³ Bogata korespondencija koju je Malbaša vodila s najpoznatijim muzejskim i galerijskim ustanovama u Europi, svjedoči o prihvaćanju Osječkoga zbornika te uspostavljanja stručne suradnje među djelatnicima Muzeja Slavonije i kolega u zemlji i inozemstvu. Ustanovljena razmjena s brojnim institucijama uspješno funkcionira i danas.⁴⁴

Daleko od uobičajenog knjižničarskog posla, Malbaša vrlo često ističe nedostatak vremena za stručnu obradu- *Katalogiziranje knjiga ne napreduje tako brzo kako bih ja to željela, jer je to vrlo složen i osjetljiv posao, a radim potpuno sama, počam od udaranja štamplja i lijepljenja etiketa, do slaganja cedulja u katalozima. Osim toga, zbog pomanjkanja kadrova često sam zauzeta i drugim muzejskim poslovima, koji inače ne spadaju u bibliotekarski resor. (Tako se sada bavim studijem porculana i stakla, jer treba napraviti inventar)*⁴⁵

Marija Malbaša započela je stručnu kataložnu obradu knjižnične građe kroz tri kataloga – abecedni, stručni i mjesni.⁴⁶

*Kataloge, osim muzejskih djelatnika koriste i naučni radnici, naravno unutar zidova muzeja. Imamo i lijepu malu čitaonicu u koju nam dolaze studenti zbog izrade seminarskih radova, pa ovdje dobivaju i stručne savjete i upute, gdje će naći materijal i kojom se literaturom moraju služiti.*⁴⁷

Muzejska izložba, rezultat stručne obrade građe, u kompleksnom Muzeju, u knjižnici, kao jednom od muzejskih odjela, zahtijeva i od knjižničara-kustosa redovito izložbeno pojavljivanje. Knjižnična građa, pri tom, postaje ravnopravnim sudionikom muzejske izložbe- muzealijom, bilo da je dio tematske priče ili pak uklopljena u zajednički izložbeni projekt više različitih muzejskih odjela. Na žalost, brojne muzejske izložbe ostale su

⁴² Malbaša, M. *Rukopisne bilješke*

⁴³ Vinaj, M. *Šest desetljeća Osječkog zbornika // Osječki zbornik 27. Osiijek, 2004., str.273*

⁴⁴ *Posljednji broj Osječkog zbornika 27, poslan je 400 adresa u Hrvatskoj i 258 u inozemstvu*

⁴⁵ Malbaš, M. *Problemi muzejskih biblioteka // Glasnik slavonskih muzeja. Osiijek. 1967. 4, str. 10*

⁴⁶ *Raspored struka može svaka biblioteka urediti prema svojem fondusu pridržavajući se pri tome općih principa rasporeda općih ljudskih znanja i nauka. Prema potrebi mogu se otvoriti nove grupe i podgrupe te ih obilježavati kombinacijom slova i brojeva. Važno je da se unutar jedne knjižnice to raspoređivanje po strukama dosljedno provodi. Bibliotečni listići pišu se strojem u tri primjerka , tako da se jedna serija svrstava po alfabetskom redu, druga po tekućem broju, a treća po strukama i unutar tih struka opet po alfabetskom redu. Na taj su način u katalogu na okupu knjige iste struke, u alfabetskom katalogu knjige istog autora, a u mjesnom poredane kao što stoje na policama. M. Malbaša. Nav. dj., str. 10*

⁴⁷ Malbaša, M. *Biblioteka osječkog muzeja // Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika Narodne Republike Hrvatske. Zagreb. 1/1952. 1, str. 12*

bez pratećeg katalog, tako da o njima znano tek iz muzejske dokumentacije ili osvrta u novinama.⁴⁸

Aktivno djelujući i u Društvu muzealca i Društvu knjižničara, ispisujući jednako uspješno i kataložne listiće knjiga i inventare muzejskih predmeta, opisujući knjigu 16. stoljeća istančano, perom povjesničara umjetnosti Marija Malbaša doista je, na najbolji način povezala dvije struke – knjižničnu i muzejsku te poput svojih prethodnika, jednako odgovorno i stručno obrađivala obje vrste građe.

Ustrojila je knjižnicu koja je obimom, vrstom građe ali i muzeološkim koncepcijom, kako je sama često isticala, prerasla okvire priručne muzejske knjižnice.

Svojim nasljednicama⁴⁹ ostavila je ustrojene zbirke, visoke kriterije stručne obrade, široku suradnju s muzejima, ugled i prepoznavanje u stručnim krugovima muzealaca i knjižničara.

Stoga je danas pri spominjanju knjižničarstva kao dijela informacijskih znanosti, inzistiranje na vezi muzeja i njegove knjižnice, dalekovidno promišljanje knjižničarke koja je knjižnicu živjela kroz muzejske zbirke, a muzealnost spoznavala kroz spomeničku, upravo knjižničnu građu.

⁴⁸ Marija Malbaša sudjelovala je na muzejskim izložbama. *Strossmayerova izložba, 1955. godine (M: Malbaša. Strossmayerova izložba u osječkom muzeju, Vijesti Društva muzejskih i konzervatorskih radnika Hrvatske* 5/1955., 5, 106-197; *Spomenici kulture u Slavoniji- kolektivna izložba slavonskih muzeja u čast Tjedna muzeja, Izložba u Muzeju Slavonije, Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske,*) /1960, 4 120-122; *Izdavačka djelatnost u Osijeku kroz dva desetljeća* , 1962; *Glazbeni život u Osijeku u prošlosti* , 1962.; *Dokumenti o razvoju gimnazije, 1966; 130-godina ilirskog pokreta, 1966; Sjećanje na Franju Krežmu, 1967.*

⁴⁹ 1969. godine knjižnicu preuzima mr. sc. Vesna Burić, a nakon njezine prerane smrti 2002. godine mr. sc. Marina Vinaj